

УДК 02:316.6:159.9:355.01

DOI 10.32461/2409-9805.3.2025.350571

Цитування:

Прокопенко Л. І. Бібліотека як простір психосоціальної підтримки користувачів в умовах воєнного стану. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2025. № 3. С. 19–25.

Prokopenko L. (2025). Library as a Space for Psychosocial Support for Users in Conditions of Martial Law. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 19–25 [in Ukrainian].

Прокопенко Людмила Іванівна,
кандидатка культурології, доцентка,
доцентка Київського національного
університету культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0003-0657-4550>
lyudmila976@ukr.net

БІБЛІОТЕКА ЯК ПРОСТІР ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ КОРИСТУВАЧІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мета статті – виявити практичний досвід українських бібліотек як просторів психосоціальної підтримки користувачів в умовах воєнного стану та виділити перспективні напрями цієї діяльності. **Методологія дослідження** ґрунтується на застосуванні загальнонаукових методів пізнання (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення) та спеціальних методів (контент-аналіз сайтів бібліотек) на емпіричному й теоретичному рівнях, що дали змогу комплексно вивчити різноманітні аспекти дослідження. **Наукова новизна**. У статті розглянуто особливості практичного досвіду бібліотек України щодо психосоціальної підтримки користувачів в умовах воєнного стану та визначено перспективні напрями цієї діяльності. **Висновки**. Розглянуто особливості використання проєктів психосоціальної підтримки в бібліотечній діяльності на сучасному етапі; з'ясовано, що підтримка ментального та психоемоційного здоров'я населення є одним із пріоритетних напрямів діяльності бібліотек України, які виконують роль соціальних центрів громади в умовах кризи, стресу, конфліктів та під час воєнних дій. Виявлено, що ключовими завданнями бібліотек є: забезпечення широкого доступу до інформації про психічне здоров'я, що допомагають користувачам долати стрес і життєві труднощі; організація консультацій із психологами та інших форм психологічної підтримки; організація заходів, спрямованих на розвиток психічного здоров'я та соціальної адаптації; розробка методик щодо використання книг як універсального засобу емоційного відновлення та розвитку особистості. З'ясовано, що використання бібліотерапії є інструментом психосоціальної підтримки, яка сприяє подоланню стресу, депресії, відновленню ментального здоров'я за допомогою книги. Визначено перспективні напрями подальшого розвитку бібліотек як просторів психосоціальної підтримки та обслуговування користувачів. Окреслено шляхи подальших наукових розвідок.

Ключові слова: бібліотека, публічна бібліотека, простір психосоціальної підтримки, користувач, обслуговування, інноваційна діяльність, проєкти, бібліотерапія, компетентності, комунікація.

Prokopenko Lyudmyla,
PhD in Cultural Studies, Associate Professor
of the Kyiv National University of Culture and Arts

LIBRARY AS A SPACE FOR PSYCHOSOCIAL SUPPORT FOR USERS IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW

The purposes of the article to identify the practical experience of Ukrainian libraries as spaces for psychosocial support for users in conditions of martial law and to highlight promising areas for this activity. **Research methodology** is based on the application of general scientific methods of cognition (analysis, synthesis, comparison, generalisation) and special methods (content analysis of library websites) at the empirical and theoretical levels, which helped to comprehensively study various aspects of the research. **The scientific novelty**. The article examines the practical experience of Ukrainian libraries in providing psychosocial support to users in conditions of martial law and identifies promising areas for this activity.

Conclusions. *The article examines the peculiarities of using psychosocial support projects in library activities at the present stage. It has been established that supporting the mental and psycho-emotional health of the population is one of the priority areas of activity for libraries in Ukraine, which act as social centres for the community in times of crisis, stress, conflict, and during military operations. It has been found that the key tasks of libraries are: ensuring broad access to information about mental health that helps users cope with stress and life difficulties; organising consultations with psychologists and other forms of psychological support; organising events aimed at developing mental health and social adaptation; developing methods for using books as a universal means of emotional recovery and personal development. It has been established that the use of bibliotherapy is a tool for psychosocial support that helps to overcome stress and depression and restore mental health with the help of books. Promising areas for the further development of libraries as spaces for psychosocial support and user services have been identified. Directions for further scientific research have been outlined.*

Keywords: *library, public libraries, psychosocial support space, user, service, innovative activity, projects, bibliotherapy, competence, communication.*

Актуальність теми дослідження. В умовах російсько-української війни та оголошеного в Україні воєнного стану бібліотеки продовжують свою діяльність не тільки, як інформаційні, культурні, освітні центри, але й діють як консультаційні, гуманітарні, психологічні центри допомоги суспільству. Цей напрямок роботи бібліотеки активізували у своїй діяльності ще з 2014 року, коли було розпочату російську збройну агресію проти України. Вже тоді бібліотеки стали центрами громадської допомоги, осередками соціальної реабілітації та психосоціальної підтримки. Широкомасштабне вторгнення РФ в Україну в 2022 році стало новим випробовуванням для бібліотек, проте вони продемонстрували високий рівень адаптивності та стійкості, трансформувались на багатофункціональні хаби підтримки громад. Інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек “набула виразної соціальної спрямованості, поєднуючи традиційні функції з новими ролями – інформаційних фільтрів, осередків психологічної допомоги, центрів гуртування громад та документування історії” [7]. Бібліотеки стали важливими, загальнодоступними та безкоштовними громадськими просторами підтримки, де можна знайти потрібну інформацію, отримати необхідну консультацію, емоційну розраду, можливість соціалізації, творчого самовираження та психологічного відновлення, в умовах, коли «тривожність, стрес, страх перед майбутнім та постійний інформаційний тиск стали буденністю для більшості населення» [19].

Участь у бойових діях, перебування в прифронтовій зоні (чи в окупації) під постійними ракетними та артилерійськими обстрілами, вимушене переміщення в інші регіони або країни з втратою роботи й звичного середовища, побутові негаразди, фінансові труднощі, соціальна ізоляція та невизначеність майбутнього, значно підвищують ризик психосоціального стресу серед населення та сприяють поширенню психічних розладів,

зокрема депресії, тривожних станів і посттравматичних стресових розладів [3]. Усі ці виклики стали предтечею організації Міністерством культури та стратегічних комунікацій спільно з ЮНЕСКО проєкту «Бібліотеки як простір психосоціальної підтримки» (2024) щодо створення в бібліотеках просторів для психологічної підтримки населення (ветеранів, військовослужбовців та їхні сім'ї, вимушено переміщених осіб, мешканців громад та ін.), в межах пріоритетного проєкту «Мистецтво допомагати» Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» за ініціативи першої леді Олени Зеленської [4].

Отже, бібліотеки, зберігаючи свої традиційні функції, водночас стають осередками психологічної підтримки та відновлення ментального здоров'я населення.

Аналіз досліджень і публікацій. Науковці та практики бібліотечно-інформаційної сфери приділяють значну увагу використанню методик та інструментів психосоціальної підтримки, які бібліотеки реалізують у своїй інноваційній діяльності задля підтримки користувачів, зокрема в кризових умовах, та детально обґрунтовують у своїх працях концептуальні засади їх використання. Основні аспекти використання психосоціальної підтримки користувачів в діяльності бібліотек висвітлено у працях: Ю. Амельченко [2], В. Горчинської [8], Н. Журавель [10], С. Кирій [11], С. Остроги [12], С. Сердюк та С. Герасимової [17], В. Фоміних, Л. Ленчинської та О. Сидоренко [19] та багатьох інших.

Ю. Амельченко розкрила досвід бібліотек Одещини із реалізації комплексу заходів у межах Програми ментального здоров'я «Ти як?». Підкреслено, що бібліотеки стали просторами психологічної допомоги та культурними центрами підтримки мешканців громади: людей похилого віку, внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців, ветеранів [2]. Досвід підтримки ментального та психоемоційного здоров'я населення як пріоритетного

напрямку діяльності Сумської обласної універсальної наукової бібліотеки в умовах воєнного часу висвітлює С. Острога. Авторка представила практику реалізації різноманітних заходів для громади, серед яких: цикл навчальних зустрічей, лекцій, тренінгів із психологами та експертами; заходи в рамках психологічного клубу «Просто про складне» та клубу «Мистецтво бути здоровим»; цикл психологічних заходів програми «Турбота та взаємопідтримка», створеної психологами та педагогами американської некомерційної організації Sesame Workshop («Майстерня Сезам») та ін. Підкреслено, що під час таких заходів відвідувачі бібліотеки «вчаться контролювати свій емоційний стан, користуватися прийомами арттерапії, релаксації», знайомляться з книгами психологічної тематики, проходять різні тести і вивчають практики для стабілізації психоемоційного стану, отримують необхідну інформацію [12]. Практичний досвід Охтирської публічної центральної бібліотеки Сумської області щодо реалізації проєктів, спрямованих на підтримку користувачів у період воєнного стану, висвітлює Н. Журавель. Авторка розкрила досвід реалізації проєкту «Креативний культурний простір "Фабрика добра та відпочинку"», спрямованого на надання психосоціальної підтримки мешканцям громади [10]. В. Фоміних, Л. Ленчинська та О. Сидоренко висвітлюють досвід наукової бібліотеки Хмельницького національного університету як простору для надання психологічної підтримки здобувачам освіти «через організацію психологічних тренінгів, семінарів, занять з арттерапії, бібліотерапії та бібліотечних ресурсів» [19].

Досвід реалізації соціально-інформаційного проєкту «Психологічна допомога» Національної наукової медичної бібліотеки України (ННМБУ) представила С. Кириї. Авторка висвітлює основні практичні засади реалізації проєкту, спрямованого на надання інформації щодо психологічної допомоги через організацію інформаційних заходів із залученням практичних психологів, психотерапевтів, науковців, здобувачів медичних закладів освіти, педагогів, бібліотекарів, а також усіх, хто в умовах війни працює з пораненими, біженцями, переміщеними особами та іншими постраждалими внаслідок воєнних дій. Акцентовано увагу на популяризації знань НМБУ про здоровий спосіб життя, попередження і профілактику захворювань серед громадян [11].

Низка публікацій присвячена бібліотерапії, арттерапії, як методів психологічної підтримки, емоційної розрядки, подолання стресу та відновлення користувачів бібліотек в умовах воєнного стану. Окремі висновки щодо реалізації бібліотеками зазначених методів представлені в публікаціях:

Н. Аксьонової [1], Н. Демиденко [9], О. Романюк [16], Н. Федорової та Н. Лябах [18], О. Шевченко [20] та ін.

Зокрема, Н. Аксьонова зазначає, що важливим напрямом діяльності бібліотек є впровадження бібліотерапевтичних програм і заходів, спрямованих на подолання стресових ситуацій, зокрема тих, що зумовлені війною [1]. Н. Демиденко наголошує, що особливо актуальною стає потреба у застосуванні бібліотерапії в період російсько-української війни та в післявоєнний період, коли зростатиме необхідність подолання наслідків емоційного вигорання, спричиненого пережитими втратами, а також відновлення психічної рівноваги [9]. Вчені підкреслюють, що читання книг як обов'язковий компонент бібліотерапевтичної практики позитивно впливає на інтелектуальний розвиток та психологічний стан людини [1], а позитивний зміст книги не лише зміцнює психічну стійкість, а й сприяє розвитку комунікативних навичок, формує оптимістичне бачення світу та допомагає людині віднайти сили для подальшого життя [9].

О. Романюк акцентує на посиленні соціальної функції Публічної бібліотеки імені Лесі Українки для дорослих м. Києва під час воєнного стану та реалізації низки проєктів, спрямованих на соціальну адаптацію, психологічну підтримку та допомогу користувачам. Наголошено, що бібліотерапія – це «різні форми і види психологічної і соціальної допомоги, яку відвідувач отримує від користування бібліотекою» [16]. О. Шевченко висвітлює досвід Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія щодо реалізації проєкту «Книжка замість ліків», який сприяв подоланню життєвих труднощів користувачами бібліотеки. Розкрито практики використання книго- і арттерапії, як невід'ємних складових діяльності сучасної бібліотеки [20]. Використання арттерапії як методу соціокультурної адаптації у воєнний час в бібліотеках Харківщини висвітлює Н. Федорова та Н. Лябах. Застосування в роботі бібліотек методів арттерапії, зокрема ізотерапії (малювання) є ефективним інструментом для подолання негативних переживань і відновлення психоемоційної рівноваги [18].

В. Горчинська, аналізуючи діяльність бібліотек України як просторів психосоціальної підтримки та відновлення, визначає низку рекомендацій щодо вдосконалення їх роботи з підтримки ментального здоров'я, а саме: організація освітніх заходів, програм та інформаційних кампаній, створення ресурсної бази, співпраця з місцевими організаціями, психологічні консультації та ін. [8].

Водночас, незважаючи на наявність широкого кола наукових робіт щодо досвіду роботи бібліотек як осередків інформаційного захисту, так і психологічної підтримки в умовах війни, визначена проблематика потребує окремого дослідження та узагальнення.

Мета статті полягає у висвітленні практичного досвіду українських бібліотек як просторів психосоціальної підтримки користувачів в умовах воєнного стану та виділенні перспективні напрямів цієї діяльності

Виклад основного матеріалу. Бібліотеки активно включились у громадську роботу в складних реаліях сьогодення: допомагають волонтерським організаціям та створюють власні пункти волонтерської допомоги, гуманітарні штаби; співпрацюють із закордонними та українськими організаціями, благодійними фондами; ініціюють благодійні акції на підтримку Збройних Сил України; створюють центри переселенців та надають допомогу внутрішньо-переміщеним особам (інформаційно-консультаційну, адаптаційну, психологічну та ін.).

Бібліотеки стають хабами психосоціальної підтримки та соціальної реабілітації на місцях, «територією безпеки, психологічного комфорту, де кожний, хто потребує цього, отримає підтримку та допомогу у вирішенні своїх життєвих складнощів» [17, 13]. Тому бібліотеки всіх типів і видів України один із напрямів інноваційної діяльності спрямували на психосоціальну підтримку користувачів, які потребують психологічної допомоги та ментального відновлення.

Кризові умови сьогодення активізували проблему захисту ментального здоров'я населення, що на рівні держави стало одним із пріоритетних завдань. Надзвичайно важливими є координація дій органів державної влади, профільних освітніх і науково-дослідних закладів, неурядових організацій, представників громадського сектору, центрів психологічної реабілітації, закладів культури. Бібліотеки створюють безпечні середовища для подолання травматичних досвідів, надають доступ до необхідних ресурсів користувачам, які потребують психологічної допомоги [3].

Вагомою є реалізація проєкту Міністерства культури та стратегічних комунікацій – «Мистецтво допомагати: психосоціальна підтримка в галузях культури та інформаційної політики» щодо використання бібліотек з метою забезпечення комплексної психосоціальної підтримки громадян України завдяки залученню фахівців закладів культури, мистецької освіти та бібліотек. Проєкт містить три компоненти: навчання працівників і здобувачів закладів мистецької освіти (надання першої психологічної допомоги та піклування про

ментальне здоров'я); бібліотеки як простір для отримання психологічної підтримки; створення відеорекомендацій щодо відвідування культурних заходів [3; 4]. У 2024 році було визначено ключові кроки з реалізації другого етапу відомчого проєкту – «Бібліотеки як простір психосоціальної підтримки», у межах якого було заплановано перетворення бібліотек на місця, де кожен зможе отримати необхідну психологічну допомогу та підтримку. Проєкт реалізовувався у 15 бібліотеках шести пілотних областей України (Київській, Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській, Житомирській, Одеській) [3;4]. Під час реалізації проєкту бібліотеками впроваджено соціально-інформаційні проєкти, створено куточки ментального здоров'я, реалізовано спеціалізовані заходи, створено тематичні виставки, організовано та проведено онлайн-семінари, круглі столи з питань психосоціальної підтримки громад, проведено соціологічні дослідження, розроблено навчальні програми, впроваджено інноваційні методики в обслуговування користувачів та створено відповідні умови для надання психосоціальної підтримки. У межах підвищення фахових компетентностей для бібліотекарів було проведено низку навчань, тренінгів, семінарів з психосоціальної допомоги та арттерапевтичних практик.

Як приклад, є досвід Житомирської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва. У бібліотеці створено куточки ментального здоров'я «Бачу, чую, відчуваю», реалізуються цікаві практики, які заспокоюють у стресових ситуаціях та допомагають впоратися з емоціями (інтерактивно-пізнавальні екскурсії, розвантажувальні заняття з психосоціальної підтримки), організовуються інтерактивні виставки «Книги змістів», практикуються вправи для підтримки ментального здоров'я («коло емоцій») та ін. В межах проєкту проведено тренінг для бібліотекарів щодо методів і практик покращення психологічного стану; психологічної стійкості; ролі бібліотечної спільноти в питаннях ефективності бібліотерапії і дихальних практик. Такі заходи допомагають знайти внутрішню рівновагу, розуміння себе та емоційної гармонії, вміти надавати психологічну підтримку тим, хто її потребує [21].

Зазначимо значну кількість інформаційно-методичних рекомендацій, аналітичних довідок, присвячених досвіду роботи бібліотек, як осередків психосоціальної підтримки населення в межах реалізації Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», сучасні підходи до організації бібліотечних заходів, що сприяють зміцненню емоційного добробуту жителів громади, ментального здоров'я, його збереження та підтримкою в умовах війни тощо.

Водночас, в умовах сьогодення у своїй практичній діяльності бібліотеки організовують заходи за допомогою бібліотерапії як однієї із форм психологічної підтримки та емоційної розрядки користувачів [17]. До таких бібліотерапевтичних методик належать: ігротерапія, казкотерапія, арттерапія, графоманія, музикотерапія, іпотерапія, екотерапія, театралізована бібліотерапія (художнє слово на сцені), спрямовані на формування у людини навичок і здібностей запобігати стресовим обставинам, депресії, апатії тощо.

Серед бібліотек, які ініціюють проекти із циклу бібліотерапевтичної допомоги користувачам, прикладом є Публічна бібліотека імені Лесі Українки для дорослих м. Києва. З 2018 року бібліотекою реалізується проєкт «Бібліотерапія: твоя книга щастя» з метою допомоги користувачам у подоланні душевної кризи, депресивного стану та відчаю за допомогою книги і читання [13]. Також бібліотека реалізує проєкти: «Я жінка», «Я Є!», «Видима бібліотека», «Жіноче коло Тані Срібної». За допомогою проєктів користувачі отримують експрес-консультації від психолога, беруть участь в психолого-практичних та арттерапевтичних заняттях, займаються вебграфікою в артлабораторії, відвідують творчі виставки, отримують рекомендації щодо художньої літератури тощо [13]. На YouTube-каналі бібліотеки – «Бібліотерапія. Столична бібліотека» можна переглянути онлайн-лекції психологів. Водночас, фахівці бібліотеки підвищують компетентності щодо використання артпрактик і бібліотерапії в практичній діяльності, засвоюючи знання із важливих аспектів психоедукації (інформаційно-просвітницька робота), основ ментального здоров'я, протидії впливу стресу, розвитку стійкості тощо [14].

Варто зазначити книжкові виставки, організовані бібліотеками України, як у традиційній формі, так і у віртуальному середовищі, які сприяють інформаційній просвіті користувачів щодо подолання кризового стану, пов'язаного із реаліями в умовах війни. Наприклад, Дніпропетровською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія організовано захід-виставку «Психологічна реабілітація військовослужбовців в Україні: як допомогти», під час якої учасники дізналися, які сигнали в поведінці військового вказують на необхідність вчасної психологічної підтримки, які спеціалісти можуть її надавати для адаптації до звичайного життя поза зоною бойових дій [15].

Отже, проведене дослідження дає підстави для висновку, що підтримка ментального та психоемоційного здоров'я населення є одним із пріоритетних напрямів діяльності бібліотек України. Бібліотечні установи виконують роль соціальних

центрів громади в умовах кризи, стресу, конфліктів та під час воєнних дій [12]. В умовах воєнного стану бібліотеки є комунікаційними майданчиками та центрами достовірної інформації для різних категорій користувачів, де можна отримати оперативний доступ до: новин про актуальні події, офіційні повідомлення державних органів, правил безпеки та цивільного захисту; інформації для волонтерів та громадських організацій; освітніх ресурсів; правової та соціальної інформації; психологічно орієнтованих матеріалів щодо подолання стресу та ін.

Серед пріоритетних завдань бібліотек є: забезпечення широкого доступу до інформації про психічне здоров'я та ресурсів, що допомагають людям долати стрес і життєві труднощі; організація консультацій із психологами, проведення психологічних сеансів та інших форм психологічної підтримки; зустрічі та спілкування з лікарями; організація заходів, спрямованих на розвиток психічного здоров'я та соціальної адаптації; розробляють та застосовують методики, що базуються на використанні книги як універсального засобу емоційного відновлення та розвитку особистості. Бібліотеки реалізують програми ментального здоров'я в «партнерстві з органами влади, громадськими організаціями, освітніми та дозвілєвими установами, видавництвами, комерційними структурами та бібліотеками інших відомств» [6].

У діяльності бібліотек використовують сучасні підходи до організації бібліотечних заходів, спрямовані на зміцнення емоційного добробуту мешканців громади. Особлива увага приділяється методам ефективної комунікації, впровадженню різноманітних форм роботи, розвитку партнерських програм з психологами та громадськими організаціями [5]. Водночас, у роботі бібліотек відмічено використання інтерактивних пізнавальних методик з використанням бібліотерапії як засобу соціально-психологічної адаптації людей до реалій сьогодення, спричинених війною.

Наукова новизна. У статті розглянуто особливості практичного досвіду бібліотек України щодо психосоціальної підтримки користувачів в умовах воєнного стану та визначено перспективні напрями цієї діяльності.

Висновки. Серед перспективних напрямів подальшого розвитку бібліотек як просторів психосоціальної підтримки та обслуговування користувачів, виділимо наступні: підвищення рівня обізнаності працівників бібліотек щодо проблем ментального здоров'я, навичок надання першої психологічної допомоги та способів підтримки психоемоційного стану користувачів; розвиток компетентностей бібліотекарів у використанні бібліо-

та арттерапевтичних методик для організації заходів з психоемоційного розвантаження; формування іміджу бібліотек як хабів психосоціальної підтримки та популяризація їх діяльності на рівні громади; взаємодія з місцевими організаціями; активізація інформування громади про бібліотечні простори як про хаби психосоціальної підтримки через інформаційно-просвітницькі заходи; забезпечення

доступу до психологічних консультацій.

Подальше дослідження буде спрямоване на висвітлення ролі бібліотек у психосоціальній реабілітації ветеранів та внутрішньо переселених осіб (ВПО), а також аналізу впливу різних методик бібліотечного обслуговування щодо підтримки адаптації та соціалізації користувачів.

Список використаних джерел

1. Аксьонова Н. Бібліотерапія як напрям діяльності бібліотек в умовах російсько-української війни. *Наукові праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. Київ, 2022. Вип. 64. С. 107–119.
2. Амелченко, Ю. «Ти як?». Підтримка людини – зброя бібліотеки у воєнний час. *Бібліотечна планета*. 2024. №2. С. 6–9.
3. Бібліотека – простір психологічної допомоги. / Запоріж. обл. універс. наук. б-ка ; підгот. Л. Мажара. 2024. 21 серп. URL: <https://zounb.zp.ua/resource/zaporizkyy-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/biblioteka-prostir-psiologichnoi-dopomogi#q4> (дата звернення: 04.11.2025).
4. Бібліотеки як простір психосоціальної підтримки: в МКІП визначили наступні кроки реалізації проєкту. *Урядовий портал Кабінету Міністрів України*. 05.08.2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/biblioteki-ia-prostir-psykhosotsialnoi-pidtrymky-v-mkip-vyznachyly-nastupni-kroky-realizatsii-proektu> (дата звернення: 04.11.2025).
5. Бібліотеки на захисті ментального здоров'я громади : метод. поради бібліотекаря. *Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових* / уклад. О. Шурубенко; відп. за вип. В. Примак. Вип. 11. Чернігів, 2025. 28 с.
6. Бібліотека як простір психосоціальної підтримки: досвід бібліотек Одещини : аналіт. довідка / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін.; Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського ; підгот. Ю. С. Амелченко. Одеса, 2025. 8 с.
7. Горбань Ю., Прокопенко Л., Каракоз О. Специфіка діяльності публічних бібліотек України за умов російсько-української війни. *Український інформаційний простір*. 2025. № 1(15). С. 188–200. DOI: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(15\).2025.335357](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(15).2025.335357).
8. Горчинська В. Ментальне здоров'я: бібліотека як простір психосоціальної підтримки та відновлення. *Блог Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого*. 25.07.2024. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=9737> (дата звернення: 04.11.2025).
9. Демиденко Н. М. Бібліотерапія як метод психопрофілактики та психологічної реабілітації: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. № 2(84). С. 44–51.
10. Журавель Н. Проєкт «Креативний культурний простір "Фабрика добра та відпочинку"» Охтирської публічної бібліотеки Сумської області. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2024. № 1. С. 31–35.
11. Кириї С. Соціально-інформаційний проєкт «Психологічна допомога» в Національній науковій медичній бібліотеці України. *Бібліотечна планета*. 2023. №3. С. 37–39.
12. Острога С. Підтримка ментального та психоемоційного здоров'я населення як пріоритетний напрям діяльності Сумської ОУНБ в умовах воєнного часу. *Бібліотечна планета*. 2025. № 3. С. 22–34.
13. Проєкт «Бібліотерапія: твоя книга щастя». *Публічна бібліотека імені Лесі Українки*. 01.02.2024. URL: <https://lukl.kyiv.ua/proyekt-biblioterapiya-tvoya-knyha-shchasttya/> (дата звернення: 04.11.2025).
14. Розвиток психосоціальної підтримки у бібліотеці. *Публічна бібліотека імені Лесі Українки*. 29.10.2024. URL: <https://lukl.kyiv.ua/rozvitok-psyhosotsialnoyi-pidtrimki-u-biblioteci/> (дата звернення: 04.11.2025).
15. Психологічна реабілітація військовослужбовців в Україні: як допомогти". *Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія*. 17.09.2024. URL: <https://www.lib.dp.ua/?do=podiy&year=2024&idm=9> (дата звернення: 04.11.2025).
16. Романюк О. Книготерапія духу. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2024. № 1. С. 38–41.
17. Сердюк С., Герасимова С. Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2022. № 3 (29). С. 9–14.
18. Федорова Н., Лях Н. Арттерапія як метод соціокультурної адаптації у воєнний час в бібліотеці. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2024. № 3(37). С. 23–25.
19. Фоміних В., Ленчинська Л., Сидоренко О. Психологічна підтримка студентів під час воєнного стану (на прикладі наукової бібліотеки Хмельницького національного університету). *Бібліотека в освітньому просторі. Національно-патріотичне виховання студентської молоді у бібліотеках ЗВО в умовах воєнного стану* : інформ. бюл. для працівників бібліотек ЗВО Хмельницької області. № 29. Хмельницький : ХНУ, 2024. С. 41–49. URL: https://library.khmnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/12/buletен_29_2024.pdf (дата звернення: 04.11.2025).
20. Шевченко О. Книготерапія на допомогу людям. *Бібліотечна планета*. 2023. № 3 (101). С. 22–25.

21. Search Results for: Бачу, чую, відчуваю. Житомирська обласна бібліотека для дітей та юнацтва. URL: <https://www.libertyspace.org.ua/?s=%D0%91%D0%B0%D1%87%D1%83%2C+%D1%87%D1%83%D1%8E%2C+%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%87%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%8E> (дата звернення: 04.11.2025).

References

1. Aksionova, N. (2022). Bibliotherapy as a field of activity for libraries in the context of the Russian-Ukrainian war. Scientific works of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, 64, 107–119 [in Ukrainian].
2. Amelchenko, Y. (2024). “How are you?” Human support – the library’s weapon in wartime. Library Planet, 2, 6–9 [in Ukrainian].
3. Mazhara, L. (2024). Library – a space for psychological assistance. Zaporizhzhia Regional Universal Scientific Library Retrieved from: <https://zounb.zp.ua/resource/zaporizkyy-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/biblioteka-prostir-psihologichnoi-dopomogi#q4> [in Ukrainian].
4. Libraries as spaces for psychosocial support: the Ministry of Culture and Information Policy has outlined the next steps for implementing the project. Government portal of the Cabinet of Ministers of Ukraine. (05.08.2024). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/biblioteki-iaak-prostir-psykhosotsialnoi-pidtrymky-v-mkip-vyznachyly-nastupni-kroky-realizatsii-proektu> [in Ukrainian].
5. Shurubenko, O. (Comp.). (2025). Libraries in the protection of community mental health: a methodological guide for librarians. Chernihiv Regional Sofia and Alexander Rusov Universal Scientific Library, 11, 28 [in Ukrainian].
6. The library as a space for psychosocial support: the experience of libraries in Odesa region: analytical reference. (2025). Department of Culture, Nationalities, Religions, and Protection of Cultural Heritage Objects of Odessa Regional State Administration; Odessa Regional M. Hrushevskiy Universal Scientific Library [in Ukrainian].
7. Horban, Yu., Prokopenko, L., & Karakoz, O. (2025). Specifics of Ukrainian public libraries' activities amid the Russian-Ukrainian war. Ukrainian Information Space, 1(15), 188–200 [in Ukrainian].
8. Horchynska, V. (2024). Mental health: the library as a space for psychosocial support and recovery. Blog of the Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine. Retrieved from: <https://oth.nlu.org.ua/?p=9737> [in Ukrainian].
9. Demydenko, N. M. (2025). Bibliotherapy as a method of psychoprophylaxis and psychological rehabilitation: domestic and foreign experience. Bulletin of the National University of Defense of Ukraine, 2(84), 44–51 [in Ukrainian].
10. Zhuravel, N. (2024). Project “Creative Cultural Space ‘Factory of Goodness and Leisure’” of the Okhtyrka Public Library in Sumy Region. Library Forum: History, Theory, and Practice, 1, 31–35 [in Ukrainian].
11. Kiri, S. (2023). Social and informational project ‘Psychological Assistance’ at the National Scientific Medical Library of Ukraine. Library Planet, 3, 37–39 [in Ukrainian].
12. Ostroha, S. (2025). Supporting the mental and psycho-emotional health of the population as a priority area of activity for the Sumy Regional Universal Scientific Library in wartime. Library Planet, 3, 22–34 [in Ukrainian].
13. ‘Bibliotherapy: Your Book of Happiness’ Project. (February 1, 2024). Lesya Ukrainka Public Library. Retrieved from: <https://lukl.kyiv.ua/proyekt-biblioterapiya-tvoya-knyha-shchasttya/> [in Ukrainian].
14. Development of psychosocial support in the library. (October 29, 2024). Lesya Ukrainka Public Library. Retrieved from: <https://lukl.kyiv.ua/rozvitok-psihosotsialnoyi-pidtrimki-u-biblioteci/> [in Ukrainian].
15. Psychological rehabilitation of military personnel in Ukraine: how to help. Dnipropetrovsk Regional Universal Scientific Library named after Cyril and Methodius, the First Teachers of the Slavs. (September 17, 2024). Retrieved from: <https://www.lib.dp.ua/?do=podiy&year=2024&idm=9> [in Ukrainian].
16. Romaniuk, O. (2024). Book therapy for the spirit. Library Forum: History, Theory, and Practice, 1, 38–41 [in Ukrainian].
17. Serdiuk, S., & Herasymova, S. (2022). Libraries of Ukraine during the war: adapting to new realities and setting priorities. Library Forum: History, Theory, and Practice, 3 (29), 9–14 [in Ukrainian].
18. Fedorova, N., & Liabakh, N. (2024). Art therapy as a method of sociocultural adaptation in wartime in the library. Library Forum: History, Theory, and Practice, 3(37), 23–25 [in Ukrainian].
19. Fomin, V., Lenchynska, L., & Sydorenko, O. (2024). Psychological support for students during martial law (based on the example of the scientific library of Khmelnytsky National University). Library in the educational space. National-patriotic education of students in higher education libraries under martial law: information bulletin for employees of higher education libraries in the Khmelnytskyi region, 29, 41–49. Retrieved from: https://library.khmn.edu.ua/wp-content/uploads/2024/12/buleten_29_2024.pdf [in Ukrainian].
20. Shevchenko, O. (2023). Book therapy to help people. Library Planet, 3 (101), 22–25 [in Ukrainian].
22. Search Results for: I see, I hear, I feel. (n.d.). Zhytomyr Regional Library for Children and Youth. Retrieved from: <https://www.libertyspace.org.ua/?s=%D0%91%D0%B0%D1%87%D1%83%2C+%D1%87%D1%83%D1%8E%2C+%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%87%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%8E> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 07.11.2025
Отримано після доопрацювання 08.12.2025
Прийнято до друку 16.12.2025
Опубліковано 29.12.2025*